

Od redakcji

W *Pamiętniku Teatralnym* 3/2023 wracamy do dyskusji na temat sposobów problematyzowania kategorii narodu i narodowości w badaniach nad teatrem i sztukami performatywnymi, a jednocześnie rozpoczynamy refleksję na temat obecności polskich artystek i artystów oraz badaczek i badaczy teatru w różnych miejscach sieci łączącej ludzi teatru na świecie.

Artur Duda przygotował dla *Pamiętnika* blok tematyczny *Transnarodowe ścieżki eurazjatyckich sztuk performatywnych*, który kieruje naszą uwagę na transkulturowe i transnarodowe aspekty praktyk artystycznych włoskiej aktorki – związanej z Odin Teatret – Roberty Carreri, japońskiego artysty multimedialnego Masakiego Fujihaty oraz dwóch reżyserów teatralnych z Honkgongu – Tang Shu-winga i Danny’ego Yunga. Simone Dragone i Jakub Kłeczek analizują performatywny potencjał transkulturowych i transnarodowych wyborów estetycznych i tematycznych Carreri i Fujihaty. Ich teksty unaocniają zarazem, w jak różnych kierunkach można prowadzić refleksję nad transkulturowością. Marzenna Wiśniewska i Maciej Szatkowski przygotowali syntetyczne prezentacje sylwetek artystycznych Tanga i Yunga, akcentując wszystko, co jest inter-, trans- i cross- w ich twórczości. W bloku znalazły się również wykłady obu reżyserów, dające wgląd w ich myślenie o teatrze jako miejscu, w którym, czerpiąc z różnorodnych tradycji, można pracować nad ekspresją złożonych tożsamości i uwspólniać pamięć w sposób, który nie jest opresyjny i zawłaszczający. Wiśniewska podkreśla przy tym, że jednym z patronów teatralnej wyobraźni Tanga jest Jerzy Grotowski. Uzupełnieniem bloku jest recenzja książki Rosselli Ferrari o sieciach transnarodowej i transkulturowej współpracy teatrów sinosfery, obejmującej różnorakie kultury chińskie w Azji i na świecie.

W dziale *Historie i teorie teatru: Powroty* znalazły się dwa artykuły poświęcone osobom, które dbały o związki polskich badań nad teatrem z badaniami prowadzonymi na świecie. Wojciech Kaczmarek naszkicował wieloaspektowy portret Ireny Sławińskiej, pokazując ją nie tylko jako prekursorkę wielu nurtów

myślenia o dramacie i teatrze w Polsce, ale także osobę zaangażowaną w żywy dialog z aktualnymi trendami w amerykańskiej i francuskiej teatrologii i dramatologii. Joanna Michalczuk wydobywa autobiograficzne i autotematyczne elementy z powieści teatralnych Kazimierza Brauna, który od połowy lat osiemdziesiątych był profesorem teatru na amerykańskich uniwersytetach. Wylaniające się z tych utworów myślenie o kategorii narodu mieści się w zupełnie innym nurcie niż myślenie artystów i badaczy, którzy są bohaterami bloku o transnarodowości.

W dziale *Rozprawy i artykuły* wątek autorefleksji i autoanalizy jest również bardzo ważny. Joanna Majewska czyta w kluczu autobiograficznym słabo znany, wczesny dramat Tennessee Williamsa *Not About Nightingales*, w którym społeczne zaangażowanie pisarza było wyraźniejsze i inaczej przetworzone artystycznie niż w jego późniejszych, bardziej popularnych utworach. Techniki autoanalizy i autorefleksji stanowią kluczowe i wymagające ciągłego doskonalenia narzędzie w przedstawionym przez Monikę Kwaśniewską projekcie odpowiedzialnie usytuowanej krytyki afirmatywnej, rozumianej jako postawa badawcza. Jej etycznie zorientowany projekt z jednej strony koresponduje z dyskusjami, które w europejskich i amerykańskich środowiskach ludzi teatru zostały uruchomione przez ruch #MeToo, z drugiej – wpisuje się w polskie debaty nad tym, jak badać teatr i jak podchodzić do dokumentacji teatralnej.
